

دەربارەى لىكتىگەيشتنى لايەنە كوردىيەكانى رۆژئاوا

22-06-2020

نووسەرەكان

ناوەندى لىكۆلینەوہى رووداو

كورتە : وای زیاتر لە سى مانگ گەفتوگۆ لە نىوان ئەنجومەنى نىشتىمانى كوردى لە سوريا كە سەرەتا لە نىوان (ENKS) و پارتى يەكئىتى ديموكراتى و دواتریش لە نىوان هاوپەيمانهكانيدا لە چوارچۆهه پارتەكانى يەكگرتووى نىشتىمانى كورد (PYNK) بەرپۆهچوو كە بىست و پىنج پارت لەخۆدەگریت و گەرەترىنيان پارتى يەكئىتى ديموكراتىيە، تىگەيشتنىكى سياسى هاوبەش دروستبوو.

حوسین عومەر |

دوای زیاتر له سێ مانگ گفتوگۆ له نیوان ئەنجومهنی نیشتمانی کوردی له سوریا که سهرهتا له نیوان (ENKS) و پارتی یهكیتی دیموکراتی و دواتریش له نیوان هاوپهیمانهکانیدا له چوارچۆیهی پارتەکانی به کگرتووی نیشتمانی کورد (PYNK) به پێوهچوو که بیست و پینج پارت له خۆدهگریت و گهورهترینیان پارتی یهكیتی دیموکراتییه، تیگه‌یشتنێکی سیاسی هاوبه‌ش درووستبوو. ئەو دانووستاندانه سهرهتا به‌شیوه‌یهکی نه‌ینی و له‌ژێر چاودێری بانیۆز و لیام روباک جیگری نێردهی تابه‌تی ئەمریکا بۆ هاوپه‌یمانیی نێوده‌وله‌تی و مه‌زڵوم عه‌بدی فه‌رمانه‌ی گشتی هێزه‌کانی سوریا دیموکرات (HSD) به‌پێوه‌چوو. دواتریش له 17 حوزه‌یرانی 2020دا ئەنجامی دانووستاندنه‌کان له‌رێگه‌ی راگه‌یه‌نراویکی هاوبه‌شه‌وه بۆ راگه‌یاندن و رای گشتی ئاشکرا کرا. لایه‌نه‌کان رایانگه‌یاند که گه‌یشتووون به " دیدیکی سیاسی هاوبه‌شی مولزه‌م " و " گه‌یشتن به تیگه‌یشتنی سهره‌تایی و ریزگرتن له ریکه‌وته‌نی ساڵی 2014 ی ده‌وک سه‌باره‌ت به حوکمرانی هاوبه‌ش له ئیداره‌دان و پاراستن و به‌رگریکردن له ناوچه کوردیه‌کان وه‌کو بناغه‌یه‌ک بۆ به‌رده‌وامیدان به گفتوگۆ و دانووستاندنه‌کانی نیوان هه‌ردوولا به‌ئامانجی گه‌یشتن به ریکه‌وته‌نی فراوان له‌داهاتوویه‌کی نزیکا. " وه‌ک ئەنجامی دانووستاندنی خۆیان راگه‌یاند.

گرنگی راگه‌یاندراوه‌که چیه؟

گرنگی راگه‌یاندراوه‌که له‌وه‌دایه که گوزارشت ده‌کات له‌یه‌که‌م ده‌ستکه‌وتی راسته‌قینه‌ی دانووستاندنه‌کان و تیپه‌راندنی قو‌ناعی گومان و گومانکاری له‌وه‌ی که ئایا له‌دانووستاندن به‌رده‌وام ده‌بن یان نا، دووه‌میش ئەوه‌یه که لایه‌نه‌کان به‌ده‌رله گه‌یشتنیه‌کان به دیدیکی سیاسی هاوبه‌ش سه‌باره‌ت به چاره‌سه‌رکردنی قه‌یرانی سوریا و پرۆژه‌ی کوردی بۆ ئەم چاره‌سه‌ره، هه‌روه‌ها هه‌ل‌ئۆپستیان سه‌باره‌ت به رۆژم و ئۆبۆزسیۆن، له دانووستاندنه‌کاندا له‌سه‌ر دوومه‌سه‌له‌ی سه‌ره‌کی که په‌یوه‌ستن به لایه‌نی ئیداری و سه‌ربازییه‌وه ریکه‌وته‌ن. برباریشیا‌ندا که ریکه‌وته‌نی ده‌وک بکریته بناغه‌یه‌ک بۆ به‌رده‌وامیدانی دانووستاندنه‌کان.

هیچ گومانی تیدا نیه که پارتی یه‌کیتی دیموکرات و هاوپه‌یمانه‌کانی به دانانی ئەم ریکه‌وته‌نه وه‌ک بناغه‌یه‌ک بۆ به‌رده‌وامیدان به دانووستاندنه‌کان رازینه‌ده‌بوون ئەگه‌ر، "مه‌رجه‌عه‌تی خاوه‌ن بربار" به‌وه رازینه‌بووايه که هێزه‌کانی (پیشمه‌رگه‌ی رۆژ) که به‌بالی سه‌ربازی ئەنجومه‌نی نیشتمانی داده‌نریت بگه‌رینه‌وه و ئیداره‌ی (خۆسه‌ر) بکریته ئیداره‌یه‌کی هاوبه‌ش.

گه‌رنگی نوێی نزیکی دانووستاندنه‌کان

دوای ته‌واو‌بوونی راگه‌یه‌نراوه‌ هاوبه‌شه‌که، نێرده‌ی ئەمریکا بۆ چو‌دی‌ریکردنی دانووستاندنه‌کان و لیام روباک ناوچه‌که‌ی جیه‌یشت. به‌پێی زانیاریه‌کانیش کاره‌که‌ی له ناوچه‌که‌دا کۆتایی هات-ئه‌گه‌ر له‌لایه‌ن وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکاوه درێژنه‌کریته‌وه بۆ چاودێریکردنی دانووستاندنه‌کان- وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئەمریکا جیگره‌که‌ی روباک (زه‌هره‌ بیللی) داناوه بۆ چاودێریکردنی دانووستاندنه‌کانی داهاتوو که برباره‌ له‌ماوه‌ی ئەم هه‌فته‌یه‌دا ده‌ستپێکات. هه‌ردوولاش ئاماده‌ن بۆ ده‌ستپێکردنی دانووستاندن و له‌ئاستی نی‌وخۆییاندا گفتوگۆیان ده‌رباره‌ی بابه‌ته‌کان کردوو. له‌رووی سه‌ربازییه‌وه برباره‌یه‌که هه‌یه که هه‌ردوولا بگه‌نه ریکه‌تنێک بۆ په‌کخستنی هێزه‌کانیان به‌جۆریک که په‌یکه‌ر و فه‌رمانه‌یی هاوبه‌شی هه‌بیت و ریکه‌ نه‌دات دوو هیزی جوودا هه‌بن.

له‌رووی ئیدارییه‌وه، ئەنجومه‌نی نیشتمانی کورد ده‌یه‌وێت له‌سه‌ره‌تادا گفتوگۆ له‌سه‌ر ئیداره‌ی هاوبه‌شی ناوچه کوردیه‌کان بکات دواتر له‌سه‌ر چۆنیه‌تی مامه‌له‌کردن له‌گه‌ل ئیداره‌که‌دا له ناوچه‌کانی دیکه گفتوگۆ بکات. به‌لام له‌دواجاردا ئەمه ده‌که‌وێته سه‌ر هه‌ل‌ئۆپستی ئەمریکا بۆ ناوچه‌که، چونکه سه‌ره‌رشتیاری دانووستاندنه‌کانه و پارێزه‌ری ناوچه‌که‌شه.

دانووستاندنه‌کان گشتگیرن یان نا

ئەمریکا و هێزه‌کانی سوریا دیموکرات و بیستیان هه‌موو لایه‌نه کوردیه‌کان له دانووستاندنه‌کاندا به‌شداری پێکه‌ن، به‌لام ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردی دانووستاندنی سیانی ره‌تکرده‌وه، مه‌رجی ئەوه‌بوو دووانی بیت. بۆیه سێ پارتی کوردی له ده‌ره‌وه‌ی دانووستاندنه‌کان مانه‌وه که ئەمه واده‌کات بۆ هه‌موو هاوکێشه‌یه‌کی سیاسی کوردی گشتگیرنه‌بیت. به‌لام شوێنی ئەم سێ پارتی جیاوازه. پارتی یه‌کیتی کوردستانی ئازاد پێشتر داوایکردبوو بێته ناو ئەنجومه‌نی نیشتمانی کوردی و له‌وه‌زا سیاسیه‌دا جوله‌ بکات. له‌کاتێکدا که پارتی وه‌حده ئەندامه له ئەنجومه‌نی سوریا دیموکرات که سێبه‌ری سیاسی فه‌رمی هێزه‌کانی سوریا دیموکراته و له ئیداره‌ی خۆسه‌ریشدا پۆستی سه‌رۆکی ده‌سته‌ی ئابووریان هه‌یه. ته‌نانه‌ت ئەگه‌ر وه‌حده به‌شیوه‌یه‌کی فه‌رمیش نه‌یه‌ته ناو ئیداره‌که‌وه به‌لام له‌وه‌زا سیاسیه‌دایه.

پارتى پېشكەوتووى ديموكراتى لەدواى دەرچوونى لە ئەنجومەنەكە، سووربوو لەسەر ئەوھى كە ھىچ پېئوھنديھكى بە ئىدارەى خۆسەر و دامەزراوھكانىھوھ نىھ. لەدواجارىشدا بەشدارىكردنى پارتەكان لە دانووستاندنەكان گرىدراوھ بە ھەلۆيست و پېئوھنديان بە ھەردوولايەنى دانووستاندنكاروھ.

مەترسى ئەمريكى

لەوانەيھ گوزارشنى (مەترسى ئەمريكى) بۆ سەر رۇژئاواى كوردستان و باكوورى رۇژھەلانى سووريا شتىكى سەير بىت. رەفتارى ئىدارەى ئەمريكى لە قۇئاعى رابردوودا بەتاييھى بپارى ترەمپ بۆ كشانندنەوھى ھىزەكانى ئەمريكا و پيدانى گلۆپى سەوز بۆ توركيا بۆئەوھى ناوچەكانى سەريكانى و گرىسىپى داگىربكات، لەگەل كتيبەكەى جۆن بۆلتون راولزكارى پيشووى ئاسايشى نەتەوھى ئەمريكا كە دەريدەخات چۆن ئىدارەى ئەمريكى پشتگىرى لە توركيا كردووه و چۆن ترەمپ رەتيكردۆتەوھ كە گوچ لە ھۆشدارىيەكانى ئەو و ئيمانۆيل ماكوون، ھاوپەيمانە فەرەنسىيەكەى بگريت سەبارەت بە ئامانجەكانى ئەردوغان لە سەركوتكردنى كورددا، دەريدەخەن كە لەوانەيھ مەترسى ئەمريكى راستەقىنە بىت و وھەم نەبىت. بەتاييھەت كە سەرۆكى ئەمريكا لە چاوپروانى ھەلبۇزاردنەكانى بايزدايە و ئەگەر، بپارى كشانندنەوھى ھىزەكانى ئەمريكا لەناوچەكە ببيتە ھۆى ئەوھى پىنگەى لەنيوخۇدا باشتربىت لەوانەيھ ترەمپ ئەو بپارە بدات.

ياساى قەيسەر

لە ھەقەدى ئەم مانگەدا ياساى قەيسەر بۆ سەپاندنى گەمارۆكان لەسەر سووريا چووھ بوارى جيھەجىكردنەوھ. لەم چوارچۆيەبەشدا بەپيى ھەندىك زانبارى دزەبىكراو، ئەمريكا داواى لە ھىزەكانى سوورياى ديموكرات و ئىدارەى خۆسەر كردووه كە نەوت نەئىرن بۆ حكومەتى سووريا. ئەگەر ئەمە راست بىت ماناى ئەوھى كە پەيوھنديھ ئابورىھەكان لەنيوان حكومەت و ئىدارەى خۆسەر ھەلدەپەسىردىن. بە دۇنيايەوھ ئەمەش كارىگەرى دەكاتە سەر تەواوى پېئوھنديھەكانى نيوان ناوچەكانى ژىردەسەلانى حكومەتى سووريا و ئەوناوچانەى لە ژىر دەسەلانى ئىدارەى خۆسەردان. واتە ئاسۆكانى ھەر گفتووگوپەكى دووانى نيوان حكومەتى سووريا و ئىدارەى خۆسەر بەرەو ئاوابوون دەچىت و وا دەكات نزيكبوونەوھى نيوان ئىدارەى خۆسەر و ئەنجومەنى نيشتىمانى كورد خىراتر بىت.

لە چوارچۆيەى جوولەى ئەمريكا سەبارەت بە سووريا، لەھەولەكانى بۆ ئاشتەوايى نيوان لايەنە كوردىيەكان و دواتريش بۆ ئاشتەوايى لەنيوان كورد و ھاوپەيمانەكانى لەناوچەكەدا، بەھەمان شىوھ ئەمريكا ھەولەكانى لەگەل ئۆپۆزسيۆنى سووريا چركردۆتەوھ و ھەولدەدات ريگە لە جيابوونەوھ لەنيوان دەستەى دانووستاندنكارى ئۆپۆزسيۆنى سوورى بگريت. دوا كۆبوونەوھى دەستەكەش لە دىدارىكى نيوان نىردەى ئەمريكا جەيمس جىفرى و بەئامادەبوونى سامر سەبھان وەزىرى دەولەتى سەودى لەگەل سەركردەكانى دەستەكەدا لە ولاتىكى ئەورووپى بپارى لىدراوھ، بەلام لەگەل ئەوھشدا لەتپەراندى دابەشبوونى ئەم دوايەى نيوان دەستەكە سەركەوتوھ نەبووھ. لەگەل دەستپىكردنى جيھەجىكردنى ياساى قەيسەريش، ھەموو ھەولەكانى ئەمريكا لە چوارچۆيەى ريكخستن و بەھىزكردنى كارتەكانىتى لە مەلەفى سووريدا بۆ ئەوھى فشار بخاتە سەر رۇيى سووريا و قەناعەت بە روسيا بكات كە بە چارەسەريكى سياسى بۆ قەيرانى سووريا ئەمريكا و ھەوپەيمانەكانى رازىبكات.